

Magyarország Alkotmánybírósága

1015 Budapest, Donáti u. 35-45.

a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság
mint elsőfokon eljáró bíróság útján
elsőfokú ügyszámok: 22. M. 2129/2011
2. M. 1974/2015.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: 10/2941-0/2015.	
Érkezett: 2015. Szeptember 22.	
Példány: 1	Kezelőiroda: R1
Melléklet: 5 + 1x2 db	

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott [REDACTED]

[REDACTED] mint panaszos (a továbbiakban:

panaszos), meghatalmazott jogi képviselőm –

[REDACTED] eljáró ügyvéd

[REDACTED] - útján az

Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § alapján az alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjesztem elő.

Kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján állapítsa meg a Kúria Mfv. I. 10.454/2014/11. számú ítéletének alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azt, mivel ez a határozat sérti a panaszosnak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz, valamint ugyanezen cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz való jogát.

I. Az indítványozói jogosultság bemutatása

Az alkotmányjogi panasz alapja az Abtv. 27. §-a, amely szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdése d) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett magánszemély vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy bírósági eljárást befejező egyéb döntés a panaszos Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és a panaszos a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

A panaszos egyedi ügyben érintett magánszemély, aki a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságon 2011. május 3-án keresetet nyújtott be a [REDACTED]

mint munkáltató ellen (a továbbiakban: alperes), munkaviszonyának jogellenes megszüntetése miatt. A keresetet az első fokú bíróság 2013. június 13-án hozott 22.M.2129/2011/40. számú ítéletével elutasította, valamint a tolmácsdíj vonatkozásában ugyanazon a napon hozott /41. sorszámú kiegészítő ítéletével kiegészítette. Az ítélet ellen a panaszos a törvényes határidőn belül fellebbezett, elsődlegesen az elsőfokú ítélet megváltoztatásával a keresetnek helytadva a munkáltatói felmondás jogellenességének megállapítását kérte, az elmaradt munkabér kifizetésére kötelezés mellett, másodlagosan pedig az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására kötelezését kérte.

A Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 2014. június 13-án hozott 55.Mf.637.345/2013/12. számú jogerős közbenső ítéletével az első fokú ítéletet – a kiegészítő ítéletre is kiterjedően – megváltoztatta, megállapította, hogy alperesi munkáltató a 2011. április 8-án kelt rendes felmondással jogellenesen szüntette meg a felperesi panaszos munkaviszonyát, ami a jogerős közbenső ítélet jogerőre emelkedése napján, azaz 2014. június 13-án szűnt meg. A követelés összegére nézve a tárgyalás folytatását tartotta szükségesnek, melyre az elsőfokú bíróságot utasította. A jogerős közbenső, a jogalapot megállapító ítélet ellen az alperesi volt munkáltató felülvizsgálati kérelmet nyújtott be.

A Kúria 2015. április 29-én hozott Mfv.I.10.454/2014/11. számú ítéletével a másodfokú ítéletet hatályon kívül helyezte és az első fokú kiegészített ítéletet helyben hagyta. A Kúria felülvizsgálati ítélete ellen további jogorvoslati lehetőség nincs.

Az ügygel kapcsolatos felülvizsgálati eljárás vagy perújítás nincs folyamatban.

Az alkotmányjogi panasz benyújtásának határideje az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított 60 nap. A Kúria döntését a panaszos 2015. július 2-án jogi képviselője útján vette kézhez. Erre tekintettel a 60 napos határidőn belül történik jelen alkotmányjogi panasz benyújtása, T. Alkotmánybíróságnak címezve, de a perben első fokon eljáró Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságon benyújtva. Mivel a Törvényszék jogerős közbenső ítélete alapján az elsőfokú bíróság új ügyszámon tárgyalást is tűzött ki, hogy az összecszerűség körében folytassa a tárgyalást, ezért új elsőfokú ügyszám is van. A Kúria döntése értelmében – mely a Törvényszék ítéletét hatályon kívül helyezte - azonban érdemi folytatásra nem kerülhet sor.

Tekintettel arra, hogy a panaszos az alapügyben felperes volt, a per az ő munkaviszonyának jogellenes megszüntetése tárgyában folyt, és a Kúria, mint felülvizsgálati bíróság döntésével szemben további jogorvoslatnak helye nincs, álláspontunk szerint a panaszos közvetlen érintettsége igazolt, ahogy az is, hogy további jogorvoslati lehetségsége a magyar perrendtartási szabályok alapján nincs.

II. Az alkotmányjogi panasz érdemi indokolása

Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be.

Jelen alkotmányjogi panaszt **elsődlegesen a bírói döntést alapvetően befolyásoló alaptörvény-ellenességre** alapozzuk, másodlagosan pedig alapvető alkotmányjogi kérdésként jelöljük meg, **hogy az Alkotmánybíróság határozza meg azon elveket, amelyek a felülvizsgálati eljárásban hozott döntés indokolásának korlátaira vonatkoznak.** Jelen ügyre konkretizálva ez a kérdés úgy fogalmazható meg, hogy a tisztességes eljárás részét képező bírói indokolási kötelezettség olyan indokok megjelölésével is teljesíthető-e, amelyeket a per tényei nem támasztanak alá, illetve olyan bizonyíték is figyelembe vehető-e, amelynek másodfokon történő mellőzését a Kúria ugyanazon határozatban maga is helyeselte.

Álláspontunk szerint a Kúria:

- megsértette a panaszosnak az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogát, és (7) bekezdésében foglalt hatékony jogorvoslathoz fűződő jogát, mert az eljárására alkalmazandó Polgári Perrendtartás eljárási szabályait megsértve a Kúria a részére biztosított felülbírálati jogkört túllépte;

- megsértette a panaszosnak az Alaptörvény XXVIII. cikkének (7) bekezdésében foglalt hatékony jogorvoslathoz fűződő jogát, mivel – az első fokú bírósággal együtt - nem döntött a kereseti kérelem egészéről, vagyis a perben szereplő minden lényeges kérdésről, így a panaszos nem részesülhetett a bíróságok részéről teljes körű jogorvoslatban. Azáltal, hogy a kereseti kérelem azon állítása, hogy a panaszos és az utódja munkaköre tartalmát tekintve megegyezik, így valójában átszervezés sem történt, következképpen az átszervezési felmondási indok valótlan, emiatt jogellenes a felmondás, nem került kivizsgálásra. Azzal, hogy a Kúria végérvényesen eldöntötte a jogvitát, megsemmisítve a másodfokú határozatot és helybenhagyva az elsőfokú ítéletet, olyan határozatot szentesített, ami a kereseti kérelem egészéről nem döntött, ugyanakkor elzárta a panaszos elől a lehetőséget, hogy bármilyen egyéb módon jogorvoslattal éljen;

- megsértette a panaszosnak az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogát és azon belül a bíróságok indokolással, valamint a pártatlan eljárással összefüggő kötelezettségét. Az egyértelműen iratellenes megállapításokat tartalmazó, egyoldalú, a bizonyítékok közül önkényesen válogató, a feltárt tényállástól elrugaskodó, azt mindenféle bizonyítás mellőzésével megállapító ítéleti rendelkezés és indokolás nem felelhet meg az Alaptörvényben rögzített tisztességes eljáráshoz és megfelelő jogorvoslathoz fűződő alkotmányos követelménynek.

Állításaink alkotmányjogi indokait és az azokat alátámasztó tényeket az alábbiak szerint terjesztjük elő:

1) Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésével kapcsolatban:

Az Alkotmánybíróság 3064/2014. (III.26.) AB határozatában összefoglalt gyakorlata szerint: „[15] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. A jogorvoslathoz való jog olyan alkotmányos alapjog, amely tárgyát tekintve a bírói, illetőleg a hatósági (más közigazgatási) döntésekre terjed ki, tartalmát tekintve pedig azt kívánja meg, hogy valamennyi, az érintett jogát vagy jogos érdekét (helyzetét) érdemben befolyásoló érdemi határozat felülvizsgálata érdekében legyen lehetőség más szervhez, vagy azonos szerv magasabb fórumához fordulni. A jogorvoslathoz való jog törvényben meghatározottak szerint gyakorolható, ezért az egyes eljárásokban eltérő szabályozás lehetséges. Az Alaptörvény megköveteli, hogy a jogorvoslati jog nyújtotta jogvédelem hatékony legyen, vagyis ténylegesen érvényesüljön és képes legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására. A jogorvoslat jogának hatékony érvényesülését számos tényező befolyásolhatja, így többek között a felülbírálati lehetőség terjedelme, a jogorvoslat elintézésére meghatározott határidő, vagy a sérelmezett határozat kézbesítésének szabályai és megismerhetőségének tényleges lehetősége.” {22/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [26]} Minden jogorvoslat lényegi, immanens eleme továbbá a jogorvoslás lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát [23/1998. (VI. 9.) AB határozat, ABH 1998, 182, 186.]. Tekintettel arra, hogy a jogorvoslathoz való jog tekintetében az Alaptörvényben rögzített szabályok megegyeznek az Alkotmányban foglaltakkal, a 23/1998. (VI. 9.) AB határozat fent idézett megállapítása a 13/2013. (VI. 17.) AB határozat (Indokolás [32]) alapján jelen ügyben is alkalmazható.

[16] Nem következik mindebből, hogy a jogorvoslatot elbíráló szervnek a kérelemnek minden körülmények között helyt kell adnia, az azonban feltétlenül, hogy az eljárási szabályok által meghatározott keretek között a jogorvoslati eljárást lefolytassák és a jogorvoslati kérelemben írtakat a jogszabályban foglaltak szerint érdemben megvizsgálják.

[17] A jogorvoslati út igénybevételének nem előfeltétele továbbá valamely jog - esetleg alapjog - tényleges sérelmének a bekövetkezése, elegendő, ha az érintett megítélése szerint jogát (jogos érdekét) sérti a támadott döntés. A jogorvoslathoz való jog, mint alapjog sérelme tehát akként is megvalósulhat, hogy más (alap)jogi sérelem esetleg nem állapítható meg az ügyben. [...]”

Az Alkotmánybíróság szerint azonban a tisztességes eljáráshoz való jog magában foglalja az alkotmányszövegben kifejezetten nem nevesített bírósághoz való jog valamennyi feltételét is. (ABH 1998, 91, 98-99.), tehát magában foglalja a hatékony bírói jogvédelem igényét is. A tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerét kielégítő hatékony bírói jogvédelem pedig attól függ, hogy az eljárási szabályok értelmében a bíróság mit vizsgálhat felül. {7/2013. (III.1.) AB határozat, Indokolás [24]}”

Az Alkotmánybíróság a tisztességes eljáráshoz való jog lényegéről kialakított álláspontját elvi jelentőséggel a 6/1998. (III. 11.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh.) foglalta össze. Az Abh.-ban megfogalmazott megállapításokat az Alkotmánybíróság utóbb több döntésében [5/1999. (III. 31.) AB határozat, ABH 1999, 75.; 14/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 101, 108.; 15/2002. (III. 29.) AB határozat, ABH 2002, 116, 118-120.; 35/2002. (VII. 19.) AB határozat, ABH 2002, 199, 211.] is megerősítette és gyakorlattá formálta. Az Abh.-ban kimunkált alkotmányos mérce értelmében a tisztességes eljárás (fair trial) követelménye az eljárásjogi garanciák érvényesülését is felöleli, és egy olyan minőséget jelent, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembe vételével lehet csupán megítélni. Ebből következően egyes részletszabályok hiánya miatt éppúgy, mint valamennyi részletszabály megalkotásának dacára lehet egy eljárás méltánytalan, igazságtalan vagy nem tisztességes.

Álláspontunk szerint az első fokú bíróság és az általa hibásan megállapított tényállásra alapozva a Kúria sem döntött minden, a keresettel összefüggő lényeges kérdésről, így a panaszos nem részesülhetett hatékony jogorvoslatban. A jogorvoslatot nem pusztán a hagyományos értelemben kell értékelni és érteni, hanem általánosságban is, mely alapján jogorvoslatnak minősül, ha a panaszos a bírósághoz fordul kérelme elbírálása érdekében. Csak akkor lehet hatékony a jogorvoslat és tisztességes az eljárás, ha a panaszos valamennyi kérelme elbírálásra kerül. Ha bármely bírói fórum, de különösen a legfelső bírói fórum – tudva, hogy döntése ellen további jogorvoslat nincs - megteheti, hogy a jogszabálysértésre hivatkozással befogadott felülvizsgálati kérelem elbírálása során nem veszi észre, vagy nem törődik azzal, hogy a felperesi kereset minden elemében nincs bírósági döntés, akkor nyilvánvalóan sérül a panaszos azon alkotmányos joga, hogy tisztességes eljárásra tartson igényt, hogy hatékony jogorvoslatban részesüljön.

A panaszos 2003. április 1-től állt az alperes alkalmazásában. Az 1992. évi XXII. tv. (Mt) X. fejezet szerinti vezető állású munkavállaló volt. 2011. április 8-án az alperes rendes felmondással megszüntette a munkaviszonyát, átszervezésre hivatkozással.

A felmondás ellen a panaszos keresettel fordult a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósághoz. Kérte annak megállapítását, hogy az alperesi rendes felmondás jogellenes, de a körülmények változására tekintettel nem kérte az eredeti munkakörbe történő visszahelyezését. Kérte továbbá, hogy a bíróság kötelezze az alperest az elmaradt munkabér és munkabér különbözet, illetve 12 havi átlagkereset, mint átalány-kártérítés, valamint a pervittel felmerülő költségek megfizetésére.

A kereset szerint a felmondás azért jogellenes, mert

a.) a felmondás időpontjában a felmondásként megjelölt átszervezési ok nem volt valós, mert nemhogy nem valósult meg az átszervezés, de ebben a tekintetben még döntés sem volt,

b.) tényleges változás nem következett be a munkakörökkel illetően, mert felperesi panaszos az állítólagos átszervezés előtt is ugyanazokat a feladatokat látta el, mint az átszervezés utáni utódja.

c.) alperesi munkáltató ugyanazon szervezeti elvek alapján dolgozott az átszervezésnek nevezett változást megelőzően is.

A per során tehát az eljáró bírói fórumnak a felperesi kereset valamennyi állításával foglalkoznia kellett volna annak érdekében, hogy a kereset vonatkozásában teljes körű ítéleti rendelkezést hozhasson. Felperesi panaszos mind a keresetben és az elsőfokú eljárásban, mind a fellebbezésében, de az alperesi munkáltató által megfogalmazott felülvizsgálati kérelemre benyújtott érdemi beadványában is kifejtette, hogy nemcsak időelőttinek tartja a felmondást, vagyis a felmondás kiadásakor az átszervezési döntés még nem létezett, hanem vitatja azt is, hogy tényleges átszervezés történt, tekintettel a munkakörök tartalmi azonosságára.

A kereset érdemi eldöntése kapcsán megvizsgálandó kérdések lettek volna:

- Ki és mikor hozta meg az átszervezésről való döntést? Köthető-e a döntés alperesi állítás szerint a vezérigazgató személyéhez?

Mivel egy konkrét átszervezés volt a felmondás indoka, ennek az egy konkrét átszervezésről való döntésnek volt jelentősége a felperesi panaszos keresete vonatkozásában. Panaszos az eljárás során folyamatosan hangoztatta, hogy a döntéshozó személyének abból a szempontból van relevanciája, hogy a felmondás kiadása előtt vagy után született csak meg az átszervezési döntés. A felmondás átadása és az átszervezési döntés egymáshoz viszonyított időbelisége alapvető a felmondás jogszerűsége vagy jogellenessége szempontjából.

- A rendes felmondás az átadás időpontjában valós indokon alapult-e? („Üzletág átszervezése és átalakítása mellett döntött.”)

Tényleges átszervezés történt-e, változott-e a munkáltató szervezeti felállása, változott-e felperesi panaszos munkaköre, vagy csak az elnevezése módosult és csupán személycsere történt.

Bár a kereset egyértelműen tartalmazta mindkét jogellenességet megalapozó indokot, nem vizsgálta azonban sem az első fokú bíróság, sem a Kúria, hogy valóban történt-e átszervezésnek tekinthető munkakörváltás, vagy csak a munkakör elnevezése módosult, de tartalmilag ugyanazon feladatokat takarja, mint amiket felperesi panaszos végzett. A kérdés mellőzésének okairól sem az első fokú bíróság, sem a Kúria nem adott számot ítéleteik indokolásában.

Az alkotmánybíróági gyakorlat alapján a panaszos tudatában van annak, hogy a jogorvoslati jog körébe nem tartozik a felülvizsgálat, itt azonban nem erről, hanem a hatékony jogorvoslathoz való jog sérelméről van szó. A panaszosnak lehetősége volt bírósághoz fordulni jogorvoslatért, élt is ezzel a lehetőségével, de azáltal, hogy a kereset egyik eleme kivizsgálatlan és elbírálatlan maradt, ráadásul jogerősen, ezáltal a jogorvoslat hatékonysága sérült.

A Kúria felülbírálati jogköre a Pp. 275. § szerint alapvetően kasszációs jellegű. A Kúria a felülvizsgálat során a rendelkezésre álló adatok alapján dönt és a jogerős határozatot – néhány

kivétellel, amelyek jelen ügyben nem relevánsak - csak a felülvizsgálati kérelem és a csatlakozó felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálhatja felül. Ha felülvizsgálni kért határozat jogszabályt sért, akkor a határozatot részben vagy egészben hatályon kívül helyezi [lásd. Pp. 275. § (1)-(3) bek.]

A kasszációs jelleg tükrözi a felülvizsgálat rendkívül perorvoslati jellegét. Szűk körben, kivételes esetben, ha a döntéshez szükséges tények megállapíthatók, akkor juthat szerephez a Kúria reformatórius jogköre.

A lényeges jogszabálysértés fogalmát a bírói gyakorlat határozza meg, a felülvizsgálati eljárásban azonban a bizonyítékok felülmérlegelésének és további bizonyítás felvételének nincs helye (Pp. 275. §).

Az Alkotmánybíróság által a 3064/2014. (III. 24.) AB határozatban kifejtettek szerint „a Pp. [...] 275. § (3) bekezdése széles körű mérlegelési lehetőséget biztosít a Kúriának az alsóbb fokú bíróságok által a döntéshozatalt megelőzően elkövetett eljárásjogi szabálysértés(ek) súlyának megítélésére. Értelemszerűen azonban csak egy, már lefolytatott eljárás és ennek alapján meghozott döntés vonatkozásában mérlegelhető az a kérdés, hogy egy esetleges eljárási jogszabálysértés az ügy érdemi megítélését befolyásolhatta-e, s ha igen, milyen mértékben. A Pp. 275. § (3) bekezdése ennek megfelelően kizárólag akkor nyerhet alkalmazást, ha a szóban forgó bíróság ugyan nem tett maradéktalanul eleget az eljárási szabályoknak, de az eljárást lefolytatva döntést hozott, és a Kúria megítélése szerint e döntés tartalmát az eljárási szabálysértés nem befolyásolta. Tehát amennyiben megállapítható, hogy ha a bíróság minden tekintetben a szabályoknak megfelelően járt volna el, akkor is ugyanúgy döntött volna (a Pp. szóhasználatával élve a hibának nem volt „lényeges” kihatása a meghozott és a Kúria által felülvizsgált érdemi döntésre).”{Indokolás [20]}

A felülvizsgálat tehát egy kötött rendkívüli jogorvoslat, amely ugyan rendkívüli, de mégis alapvetően megváltoztathatja a perbeli jogokat és kihatással van a panaszos jogaira. A panaszos nem kérte ezt a jogorvoslatot, de ha már megkapta, akkor alkotmányos joga, hogy a bírói döntés a törvények keretei között maradjon. Álláspontunk szerint alkotmányossági szempontból elvárható, hogy a döntés a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem keretei között mozogva minden lényeges kérdésről állást foglaljon, betartson valamennyi eljárásjogi szabályt. Jelen esetben úgy tűnik, hogy a munkakörben bekövetkezett változást, mint az átszervezést megalapozó fontos körülményt a Kúria teljes egészében figyelmen kívül hagyta, a kérelmek ismertetésében ugyan szerepel, de vizsgálódási körébe már nem fért bele, ahogy az sem, hogy az indokolásban utaljon rá, miért nem tartja szükségesnek a munkaköri feladatok azonosságának vizsgálatát.

A Kúria - ahogy az első fokú bíróság sem – nem döntött tehát a keresetben foglalt minden lényeges kérdésről és a részére biztosított jogkört átlépve bírálta el az ügyet. A Kúria a döntéssel azt az elsőfokú bírósági ítéletet tette jogerőssé, amely a kereseti kérelemnek csak egy részéről hozott döntést. Önmagában ezzel is jogsértő határozat volt. Ezt a hiányosságot azonban, bár a panaszos folyamatosan fenntartotta a teljes kereseti kérelmét, a Kúria mint legfelső bírói fórum sem pótolta. A kereset egyik eleme (munkakörök azonossága

miatti felmondás jogellenesség) továbbra sincs kivizsgálva. Sem az elsőfokú ítélet, sem a Kúria döntése nem tér ki arra, hogy ezt a kereseti elemet miért nem vizsgálta.

2.) Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével kapcsolatban:

A Kúria ezen túlmenően a döntésének alátámasztásul szolgáló tények és indokok tekintetében elrugaszkodott a perben megállapított tényektől, a felek állításaitól, továbbá megsértette a bizonyítékok felülmérlegelésének tilalmát.

Az indokolt bírói döntéshez fűződő jog az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerén belül jelentkezik.

Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a rendes bíróságoktól eltérően nem a felülbírálatra alkalmasság szempontjából vizsgálja a bíróságok indokolási kötelezettségének teljesítését, és tartózkodik attól, hogy jogági dogmatikához tartozó kérdések helytállóságáról, illetve törvényességéről, avagy kizárólag törvényértelmezési problémáról állást foglaljon. {IV/3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, ABK 2012, 131.; Indokolás [4] bekezdése}

Az Alkotmánybíróság kimondta azt is, hogy nem vizsgálja azt sem, hogy az indokolásban megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e az eljárásban beszerzett bizonyítékokat és az előadott érveket, vagy a konkrét ügyben a bírói mérlegelés eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e. {3237/2012. (IX. 28.) AB végzés, ABK 2012, 504-505.; 3309/2012. (XI. 12.) AB végzés, ABK 2012, 622-624; Indokolás [5]}

Panaszos azzal is tisztában van, hogy sem a jogállamiság elvont elve, sem a tisztességes eljárás alapjoga, sem a diszkrimináció tilalma nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti „szuperbíróság” szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el. {3325/2012. (XI. 12.) AB határozat [14]}

Az Alkotmánybíróság mindazonáltal azt is kimondta, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az eljárásjogi törvény előírja, hogy a bizonyítékokat a maguk összességében kell vizsgálni és értékelni. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelmét jelenti, ha az eljárási szabályt alaptörvény-ellenesen alkalmazzák. A tisztességes eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon. Ennek megítéléséhez az Alkotmánybíróság vizsgálja a jogvita természetét, az alkalmazandó eljárási törvény rendelkezéseit, a felek által az adott ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket. {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]}

Utalni kívánok újból arra, hogy a felülvizsgálati eljárás kötött szabályok szerint működik, szűk keretek között mozog. A Pp. 275. § (1) szerint a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének helye nincs. A Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a rendelkezésre álló iratok alapján dönt, de eljárására alapvetően a fellebbezési eljárás szabályai az irányadóak. A Pp. 206. § (1) bek. szerint a rendelkezésre álló bizonyítékokat a maguk összességében kell értékelni. Nincs helye tehát a bizonyítékok önkényes válogatásának, a bizonyítékok eltérő súllyal történő figyelembe vételének. A tisztességes eljáráshoz való jog, beleértve a jogorvoslati eljáráshoz való jogot is, megköveteli ebben a tekintetben is a bíróság pártatlanságát, objektivitását.

A Kúria ítéletében álláspontunk szerint egyértelműen egyoldalúan vette figyelembe a perbeli rendelkezésre álló bizonyítékokat, olyan előzményi adatot emelt bizonyítéki rangra, mellyel kapcsolatosan bizonyítási eljárás lefolytatására nem került sor, nem is hivatkoztak rá a felek, ebből következik, hogy nyilvánvalóan az alperesi munkáltató javára akart ítélni, ehhez kereste meg azokat az érveket, amiket az indokolás leple alatt le lehetett írni. Ezzel olyan mértékű elfogultságot tükröz, hogy a pártatlansága is kétségbe vonható.

Mindezen megállapításokat az alábbi körülményeken keresztül tudom bemutatni.

2.1) Felmondás indokai: A perben a bíróságok két kérdést kellett volna vizsgálniuk:

- a döntéshozatali jogkör és a döntés meghozatalának időpontja hogyan viszonyul a felmondás időpontjához, (volt-e már döntés az átszervezésről a felmondás átadásakor)
- volt-e tényleges átszervezés.

A felmondásban foglalt szöveg szerint: „A [REDACTED] a [REDACTED] átszervezése és átalakítása mellett döntött.” Ebből nem derül ki, hogy a cégen belül milyen fórum hozta a döntést, csak azt a benyomást kelti, hogy egy adott időben bekövetkezett egyszeri aktus volt. A felmondás indoklásának további része szerint azonban „az átszervezést követően, átszervezésre tekintettel... az Ön munkaviszonya megszüntethető,” ami egy jövőbeli esemény bekövetkeztére utal. Önmagában ez az ellentmondás is elvárhatóvá tette volna az elsőfokú bíróság számára a munkajogi törvényi rendelkezések alkalmazását (Mt. 89. § (2) bek. 2. mondat: „Vita esetén a felmondás indokának valóságát és okszerűségét a munkáltatónak kell bizonyítania.”)

Az első fokú bíróság határozott álláspontja az első kérdésre az volt, hogy „a döntés a vezérigazgatóhoz köthető, a döntés előbb született meg, mint ahogy a felperes munkaviszonya megszüntetésre került és az igazgatóság kizárólag tájékoztatásul kapta meg az átszervezésre vonatkozó anyagot” (első fokú ítélet 6. oldal 2. bekezdés). Hogy milyen bizonyítékokra alapozta ezt a megállapítását, az rejtély. Maga az indoklás sem ad erre útmutatást. A peres aktában ezt megerősítő bizonyíték nem lelhető fel, alperesi munkáltató ilyet csatolni nem tudott.

A második kérdésre ugyanezen bíróság álláspontja az volt, hogy „az alperesi felmondás indokolása valós és okszerű”, „mert a vezérigazgató döntést hozott” az átszervezésről.(8.

oldal 3. bekezdés). Szintén rejtély a döntés háttere. Szintén nincs magyarázat rá az indokolásban sem. Az indok annyi: mert alperes ezt állítja.

A másodfokon eljáró Törvényszék közbenső ítéletében úgy foglalt állást, hogy „az átszervezésre vonatkozó végrehajtható döntésének az igazgatóság 2011. évi május 11. napján meghozott határozata minősül” (közbenső ítélet 18. oldal 3. bekezdés). A másodfokon eljáró bíróság egyrészt helyrerakta a bizonyítási teherrel kapcsolatos kötelezést, követve az Mt. 89. § (2) bek. hivatkozott rendelkezését, másrészt a becsatolt bizonyítékokat megfelelően, a maguk összességében értékelve és értelmezve állapította meg a jogerős döntését. A Törvényszék valóban tudni akarta, mikor született meg az a döntés, amire alperesi munkáltató a felmondását alapozta. Mivel alperes semmi egyéb bizonyítékot nem tudott felmutatni, csak a 2011. május 11-i igazgatósági döntést, sőt nem tudta cáfolni felperesi panaszos által becsatolt bizonyítékokat, így logikusan és a bizonyítékok alapján hozta meg a döntését. Ítéleti indokolásában levezette, milyen indokok alapján változtatta meg az elsőfokú ítéletet.

A Kúria azonban, azon túl, hogy nem követelte meg a konkrét jogszabálysértés megjelölését a kérelmet benyújtó alperestől, felülvizsgálati ítéletében nem egy konkrét döntés, hanem egy folyamatos átszervezés képét vázolja föl [redacted] hivatkozással, elkenve a per során megfogalmazott alapvető kérdést, nevezetesen a perbeli felmondás indokaként megfogalmazott átszervezésről mikor és ki döntött. A per során hivatkozásként sem merült fel egyik fél oldalán sem, hogy folyamatos átszervezés lett volna a munkáltatónál. Maga a munkáltató sem erre építette a felmondását. Azzal, hogy 2-3 évvel a perbeli felmondás előtt is volt egyéb átszervezés a munkáltatónál, még nem beszélhetünk folyamatos átszervezésről sem jogi, sem a szó általános értelmében. Nem véletlen, hogy bizonyítás sem folyt ezzel kapcsolatosan.

Részletesebben:

- *Ítélet 19. oldal 7. bek.:* Semmilyen bizonyíték nem állt rendelkezésre azzal kapcsolatosan, hogy a 2009. évi munkáltatói átszervezést ki határozta el, ki hozta meg az ezzel kapcsolatos döntést, mégis ebből vezeti le a Kúria a vezérigazgató döntési kompetenciáját. Egyik fél sem hivatkozott az [redacted] átszervezésre, mint folyamatos átszervezésre, sőt arra sem, hogy a korábbi átszervezések ténye azt erősítené, hogy a vezérigazgató volt jogosult ekkorban döntést hozni. Az alperesi munkáltató által kiadott felmondás egy konkrét átszervezési döntésre utalva szüntette meg panaszos munkaviszonyát. A Kúria túllépett a felülvizsgálat körén. Olyan előzményt állított be bizonyítékként, melynek a kereset szempontjából relevanciája nem volt, és mivel semmilyen bizonyítás ezekkel a körülményekkel, évekkel korábbi szervezeti változásokkal kapcsolatosan nem folyt, a periratoktól elrugaskodva beleálmodta döntésébe mindazt, amit koncepciózusan ki akart hozni.

Az [redacted] elnevezésű átszervezésre alperes soha, a per egyetlen szakaszában sem hivatkozott, bizonyítási kísérletet sem tett ezzel összefüggésben, az kizárólag és teljesen váratlanul a Kúria ítéletében jelent meg előzmény nélkül. Ezért felperesi panaszosnak egyáltalán nem volt módja, hogy ezt a feltételezést megcáfolja és ellenbizonyítékokkal

támassza alá álláspontját. Azzal, hogy a Kúria az évekkel korábbi szervezeti változást saját kitalált koncepciója alátámasztására használja, önkényesen és a joggal visszaélve maga kreál bizonyítékot csak azért, hogy a kívánt döntést alá tudja támasztani.

A valóság az, hogy alperesi társaság belső híradója 2009. január 30. dátummal az [REDACTED] szövege közli, hogy az átszervezést 2009. január 1. nappal hajtották végre és hogy a változás csak néhány felsővezetőt érintett, tehát az átszervezés panaszosra, mint középvezetőre, már eredetileg sem terjedt ki. Egyszeri változás volt, nem volt folytatása.

- *Ítélet 20. oldal 1. bekezdés:* Egy átmeneti időszakra kiadott időleges munkakör módosítást átszervezésként állítja be, hiszen egyik peres fél sem hivatkozott erre az előzményre.

- *Ítélet 20. oldal 3. bekezdés:* Az átszervezést egy éveken átnyúló folyamatként állítja be, holott maga a munkáltató is egy konkrét átszervezési döntésre alapította a felmondást.

- Nincs indok azzal kapcsolatosan, miből vezette le a Kúria azt a megállapítást, hogy „az átszervezésről, mint folyamatról a döntés megszületett, az a felmondás időpontjában már megkezdődött, és érintette felperes munkakörét” (ítélet 21. oldal utolsó előtti bekezdés). Semmilyen bizonyíték nincs a perben arra vonatkozóan, hogy a perbeli felmondási hivatkozású átszervezés már korábban megkezdődött volna, sőt a fentiekben is utalt egyéb iratok – munkavállalók tájékoztatása, hatályba léptetés időpontja (mindkét irat a peres aktában fellelhető) – ezzel ellentétes. Vagyis iratellenes a Kúria megállapítása, döntése a peres irat tényadataival nincs összhangban, a bizonyíték és a megállapítás egymással ellentétes.

2.2) Döntési jogkör indokai: Ha a Kúria perdöntő jelentőségűnek tekintette a 2-3 évvel korábbi felmondást, erre építette, hogy a panaszos állításával szemben a vezérigazgatónak volt döntési jogköre ebben a kérdésben, csak akkor hozhatott volna erre épülő döntést, ha vizsgálta volna az akkori átszervezés döntéshozóját. Mivel bizonyítás lefolytatására a felülvizsgálati eljárásban nincs lehetőség, a per korábbi szakában pedig ilyen értelmű nyilatkozat sem volt, nemhogy bizonyítás, így a Kúria ezen ítéleti érvelése légből kapott, önkényes, minden valóságalapot nélkülöző, semmilyen perirattal vagy nyilatkozattal nemhogy összhangban, de kapcsolatban sem álló. Az évekkel korábbi munkáltatói változást egységes folyamatként állítja be, mely a felperesi panaszossal összefüggésbe hozható, holott ilyen értelemben semmilyen bizonyítás lefolytatására nem került sor, de hivatkozás sem volt egyik peres fél oldalán sem. Semmi adat nem volt azzal kapcsolatosan, hogy a munkáltató egészen belül megvalósult évekkel korábbi átszervezés kérdésében ki volt a döntéshozó. Ennek ellenére a Kúria úgy értékelte a korábbi átszervezést, mint a vezérigazgató döntési kompetenciáját megalapozó tény, de az, hogy miből vonta le ezt a következtetést, az ismeretlen maradt.

A Kúria eljáró tanácsa abban a tudatban, hogy a legfelső bírói fórum, melynek döntése ellen további jogorvoslatnak nincs helye, így aggálytalanul rugaszkodott el mind a felülvizsgálati kérelemben megfogalmazottaktól, mind a peres eljárás során beszerzett bizonyítékoktól, mind a Polgári Perrendtartás szabályaitól.

Sajátos a Kúria logikája az átszervezés kérdésében hozott döntési hatáskörrel kapcsolatos bizonyítással kapcsolatosan is. Alperesi munkáltató a másodfokú eljárásban csatolta az igazgatósági tagok szó szerint egyező nyilatkozatát, mely azt erősíti, a vezérigazgató dönthetett az átszervezésről. Tekintettel arra, hogy ezt az új bizonyítékot alperes a jogorvoslati eljárásban nem használhatta fel, ezt a Törvényszék helyesen levezette, a Kúria mégis bizonyítékként utal rá a mérlegelésnél. Olyan bizonyítékból és tényből von le következtetést, amely tekintetében maga kifejezetten megállapítja, hogy „a másodfokú bíróság helytállóan nem értékelte” (felülvizsgálati ítélet 22. oldal 4. bekezdés).

Részletesebben:

- *Ítélet 20. oldal utolsó bekezdés:* Bizonyított átszervezésnek, a panaszos felmondásakor már megvalósult átszervezésnek minősíti a perbeli esetet, holott panaszos által csatolt okirati bizonyítékok ennek az ellenkezőjét igazolták. Iratellenes a Kúria, mint legfelsőbb fórum döntése, mert:

- a.) vezérigazgatói előterjesztés melléklete a jelenlegi és a jövőbeli szervezeti állapotot terjesztette az igazgatóság elé 2011. május 11-én, a panaszos felmondása átadása után; ha megvalósult volna az átszervezés, az új szervezeti rendszert ismertette volna csak a munkáltató;
- b.) igazolt módon az igazgatóság érdemben döntött, hiszen Alan Bork tanú szerint másfajta döntést is hozhattak volna; ha az igazgatóság hatásköre az érdemi döntés meghozatala, a panaszos felmondásakor nem volt még döntés az átszervezésről,
- c.) 2011. május 16. az átszervezés hatályba léptetésének időpontja, vagyis a felmondáskor (2011. április 8.) még nem volt valós a felmondási ok,
- d.) a munkavállalók felé megfogalmazott körlevél szövegezése alapján nyilvánvaló, hogy az igazgatóság és nem a vezérigazgató döntött az átszervezés kérdésében „a cég vezetése úgy döntött, hogy....”, „The Management has decided....” aláírás [REDAKTÁLT] fellebbezés mellékleteként csatolt körlevél. Maga a vezérigazgató nyilatkozott úgy a dolgozók felé, hogy nem ő, nem a [REDAKTÁLT] hanem a cég vezetése, a management döntött.) Egyértelműen iratellenes a Kúria minden ettől eltérő megállapítása, mert csak így tudott a munkáltató számára megfelelő döntést kihozni.

- *Ítélet 21. oldal első bekezdés:* [REDAKTÁLT] tanúvallomásából nem a határozott dátummal megjelölt nyilatkozatot, hanem az elkent, bizonytalan időpontot vette bizonyító erejűnek, de nem ad magyarázatot arra, mi indokolta ezt a bírói mérlegelést (indokolatlan, és logikátlan, a többi bizonyítékkal ellentétes).

- *Ítélet 22. oldal 2. bek.* A perben csatolt [REDAKTÁLT] hivatkozott pontja alapján – minden management kérdés, a szervezeti ábra változása és annak jóváhagyása az igazgatóság hatáskörébe tartozik – egyértelmű az átszervezés döntéshozója. A Kúria ennek ellenére iratellenesen és bizonyítékok hiányában is a vezérigazgató döntési kompetenciáját állapította meg.

- *Ítélet 22. oldal 3. bek.:* Egyértelműen iratellenes a bekezdés utolsó két sora, hiszen a perben felhasználásra került bizonyítékként a dolgozók felé kiadott körlevél, ami egyrészt utal a

döntéshozó személyére (a cég vezetése), másrészt a bevezetés időpontjára (2011. május 16.). Vagyis a felmondás átadásakor, 2011. április 8-án még nem volt átszervezési döntés.

- *Ítélet 22. oldalának 4. bek:* Azt tartalmazza a másodfokú eljárás során az Igazgatóság tagjai által aláírt, alperes által benyújtott nyilatkozatok kapcsán: „Az azonban megállapítható, hogy az Igazgatóság tagjai az átszervezésre vonatkozó előterjesztéskor, illetve azt követően sem kifogásolták, hogy a döntés rájuk tartozott volna, és annak meghozatalára nem a vezérigazgató volt jogosult.”

A Kúria befogadta és tartalmában bizonyítékként értékelte azt a brosúra nyilatkozat-csomagot, melyet az Igazgatóság tagjai tettek a másodfokú eljárásban és az alperes képviselője bizonyítékként nyújtott be. A Kúria az ítélete indokolásában, a döntése megerősítéseként utal rá, bár rögzíti, hogy a másodfokú Törvényszék helyesen hagyta figyelmen kívül a megkésett alperesi bizonyítékot. A nyilatkozatok tartalma nincs összhangban semmilyen, akár az alperes által is hivatkozott belső szabállyal. Ezen kívül az, hogy a nyilatkozók nem kifogásoltak meg valamit, távolról sem jelent bizonyítékot semmire. A nyilatkozók szerint „...az akkor hatályos belső szabályok és gyakorlat alapján az átszervezésről való döntés management (vezérigazgató) hatáskörbe tartozott...”.

Az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda által hitelesnek tekinthető, a felperes elbocsátásakor, 2011. április 8-án hatályos, a 2/2011. (III. 17.) KGY. határozattal jóváhagyott belső szabály, azaz az Igazgatósági Ügyrend 1.2. Az Igazgatóság alapvető jogai és kötelezettségei címet viselő pontjának második bekezdésében az áll: „Az Igazgatóság határoz minden olyan cégvezetési kérdésben, ami nem esik a Közgyűlés kizárólagos hatáskörébe.”, ennek alapján az Igazgatóság tagjainak nyilatkozatai hamisnak tekintendők és szándékos félrevezetést céloznak.

A nyilatkozók megkísérelték összemosni a management, azaz a vezetői testület, valamint a vezérigazgató (egyszemélyi vezető) fogalmakat is. Az alperesi társaság jogásza által kibocsátott iratok is azt bizonyítják, hogy a management kifejezést a társaság vezetőinek összességére értik a társaság jogásza is. A „Management Tag”, illetve „Management Tagok” megszólítások egyértelműen bizonyítják, hogy a Management kifejezés vezetői testületet takar, melynek tagjai vannak, nem pedig egyetlen személyt, a vezérigazgatót jelenti. Következésképpen az Igazgatóság tagjai e tekintetben is valótlanul írtak alá.

Összefoglalóan álláspontunk szerint tehát megállapítható, hogy a Kúria a tisztességes eljárás alkotmányos elve alapján előírt indokolási kötelezettségének önkényesen tett eleget. A

felülvizsgálati kérelem 23 oldalából 21 és fél oldal az előzmények technikai ismertetésére terjed ki anélkül, hogy bármely bírói szinttel, illetve a felülvizsgálati kérelem részleteivel kapcsolatban állást foglalna. Ezt követően a döntést bő egy oldalon két olyan indokkal támasztja alá, amelynek relevanciája és erőltetett volta egyértelműen az önkényesség látszatát kelti. Ráadásul egyértelműen iratellenes megállapításokat rögzít egy olyan ítéletben, mely alapvetően befolyásolja a panaszos életét. Annak tudatában változtatja meg teljes egészében a korábbi ítéletet, hogy ellene további jogorvoslatnak helye nincs, így szabadon dönthet teljesen megalapozatlan, valótlan vagy iratellenes, igazolatlan és a felülvizsgálati kérelem korlátain túlnyúló indokolással is, nem törődve azzal sem, hogy az általa jogszerűnek minősített elsőfokú munkaügyi bírósági ítélet a kereset egyik eleme vonatkozásában semmilyen rendelkezést nem tartalmaz.

Álláspontunk szerint az alkotmányjogi panasznak az Abtv. 29. §-a szerinti befogadását

1) elsődlegesen az a körülmény alapozza meg, hogy az **Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésének megsértése a bírói döntést érdemben befolyásolja**, illetve

2) másodlagosan pedig a következő **alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést** vetik föl:

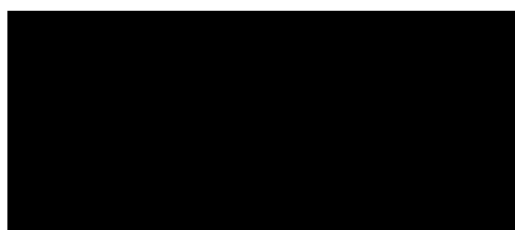
Alkotmányossági szempontból elegendő-e a bíróságoktól csupán azt megkövetelni, hogy formálisan legyen egy határozati indoklás, mindegy, hogy megalapozott-e vagy sem. Különösen a jogszabálysértés miatti felülvizsgálati eljárásban téves, iratellenes tényállásra vagy önkényesen megfogalmazott, semmivel alá nem támasztott indokra alapozva meghozhatják-e döntéseiket a bizonyítékok mérlegelésének szabadsága leple alá bújva vagy létezik, mert kell, hogy létezzen alkotmányossági szempontból **egy felállítható és meghúzható határ** a tisztességes, a perbeli tényeken és a perben elfogadott bizonyítékokon alapuló, illetve az önkényesnek tekinthető, minden perbeli tényről elrugaszkodott bírói indoklás között?

Elbújhat-e bármely bírói fórum a bizonyítékok szabad mérlegelése elve mögé akkor, amikor úgy hozza meg döntését, hogy egyértelműen igazolt tényeket hagy figyelmen kívül, vagy alkotmányossági követelmény, hogy a mérlegelés során valamennyi beszerzett bizonyíték azonos súllyal kell, hogy beszámításra kerüljön, és az indokolásban le kell vezetni, melyik bizonyítékot miért vett figyelembe vagy hagyott figyelmen kívül.

Mindezek alapján kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján állapítsa meg a Kúria Mfv. I. 10.454/2014/11. számú ítéletének alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azt, mivel ez a határozat sérti a panaszosnak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz, valamint ugyanezen cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz való jogát.

Budapest, 2015. augusztus 27.

Tisztelettel

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: 10/2941-0/2015.	
Érkezett: 2015 SZEPT 22.	
Példány: 1	Kezelőiroda: 21
Melléklet: 5 + 1X2 db	

Magyarország Alkotmánybírósága

1015 Budapest, Donáti u. 35-45.

a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság
mint elsőfokon eljáró bíróság útján
elsőfokú ügyszámok: 22. M. 2129/2011

FŐVÁROSI KÖZIGAZGATÁSI ÉS MUNKAÜGYI BÍRÓSÁG
MUNKÁJÁRÓL
M. 1974/2015.

FŐLAJSTROMSZÁM	8.
KÖZÖRLET	
Postán / Gyűjtőládán / Személyesen / E-mailen / Faxon	
Érkezett: 2015 -03- 28	
PÉLDÁNY: 3 IV.	
MELLÉKLET: 5 KÖZTÜK:	
FŐLAJSTROMSZÁM:	
UTOIRATON:	

alkotmányjogi panasza

Melléklet:

- ügyvédi meghatalmazás
- elsőfokú ítélet
- fellebbezés
- másodfokú jogerős közbenső ítélet
- Kúria ítélete